

**”Se on parantanu meidän luokan yhteishenkee”
Kokemuksia yhteishengestä ja Kimpassa-tunneista**

Noora Hagman

Samu Jäminki

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2019

Sosiaalian koulutusohjelma
Sosionomi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

HAGMAN, NOORA & JÄMINKI, SAMU:
”Se on parantanu meidän luokan yhteishenkee”
Kokemuksia yhteishengestä ja Kimpassa-tunneista

Opinnäytetyö 40 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Joulukuu 2019

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää yhden luokan oppilaiden sekä heidän opettajansa kokemusta luokan yhteishengestä ja Kimpassa-tunneista. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten oppilaat ja opettaja kehittäisivät Kimpassa-tunteja. Opinnäytetyö toteutettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Aineisto kerättiin toteuttamalla ryhmähaastattelut oppilaille sekä yksilöhaastattelu opettajalle. Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Kimpassa emme ole yksin -hankkeen kanssa.

Tuloksista ilmeni, että luokalla on hyvä yhteishenki, johon Kimpassa-tunnit ovat vaikuttaneet positiivisesti. Luokan hyvä yhteishenki ilmenee hyvinä yhteistyötaitoina, luottamuksena ryhmän toimintaan sekä kokemuksena saada olla oma itsensä. Tuloksista ilmenee myös, että järjestettyihin Kimpassa-tunteihin ollaan tyytyväisiä. Tuntien sisältö ja aiheet koettiin tärkeiksi ja tarpeelliseksi lisäksi koulun muiden oppituntien rinnalle.

Kimpassa-tunnit ovat kasvattaneet oppilaiden taitoja toimia ryhmässä. Johtopäätöksenä voidaan todeta luokan kokevan yhteishengen vahvaksi, mitä kokemusta Kimpassa-tunnit ovat vahvistaneet. Haastateltavat ovat tyytyväisiä Kimpassa-tunteihin ja niistä koetaan olleen hyötyä luokalle. Toimintaa kehittäessä on jatkossa tärkeää kiinnittää huomiota tuntien tavoitteellisuuteen.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HAGMAN, NOORA & JÄMINKI, SAMU:
Experiences of Community Spirit and Kimpassa Project Lessons

Bachelor's thesis 40 pages, appendices 3 pages
December 2019

The purpose was to gather information about the experiences certain class and their teacher had regarding their community spirit and Kimpassa lessons. Another purpose was to find out how the pupils and their teacher would develop Kimpassa-lessons in the future.

The study was qualitative in nature. The data were collected using semi-structural thematic interviews. The pupils were interviewed in five different groups and their teacher was interviewed individually. The thesis was carried out in collaboration with Kimpassa emme ole yksin project.

The results show that the community spirit was defined good and the effect of Kimpassa lessons was described as positive. Good community spirit in class was seen as good collaboration skills, ability to trust in group working and having the possibility to feel good about oneself. The topics of Kimpassa lessons were described to be meaningful and necessary. Kimpassa lessons working side by side with standard education were seen as a well-functioning and needed part of school environment.

Overall the study shows that the sense of community spirit was strong. The study also shows that Kimpassa lessons had strengthened the feeling of strong community spirit. Kimpassa lessons have taught pupils more skills to work better in groups. These results also show that the participants were satisfied with Kimpassa lessons, but in the future, it is important to clarify that Kimpassa lessons are goal-oriented.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KIMPASSA EMME OLE YKSIN-HANKE	6
	2.1 Hankkeen tarkoitus ja tavoitteet	6
	2.2 Toiminnan sisältö ja toteutus	6
	2.3 Kimpassa-tunnit	7
3	YHTEISÖLLISYYS	9
	3.1 Yhteisöllisyys ilmiönä	9
	3.2 Yhteisöllisyys luokassa	10
	3.3 Yhteishenki	11
4	RYHMÄ	12
	4.1 Ryhmä kouluympäristössä	12
	4.2 Ryhmäytyminen	13
5	SOSIAALISET TAIDOT	15
	5.1 Sosiaaliset taidot luokassa	15
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
	6.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	18
	6.2 Tutkimusote	18
	6.3 Aineiston keruu	19
	6.4 Aineiston analyysi.....	20
7	LUOKAN YHTEISHENKI JA KIMPASSA-TUNNIT.....	22
	7.1 Luokan yhteishenki	22
	7.2 Oppilaiden ja opettajan kokemuksia Kimpassa-tunneista	24
	7.3 Kimpassa-tuntien kehittäminen	25
8	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	27
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	31
10	POHDINTA.....	34
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	38
	Liite 1. Saatekirje	38
	Liite 2. Oppilaiden haastattelun runko	39
	Liite 3. Opettajan haastattelun runko.....	40

1 JOHDANTO

Kouluterveyskyselyn (THL 2017) mukaan joka kymmenes koululainen kokee olevansa yksinäinen ja yksinäisyys vaikuttaa kokonaisvaltaisesti nuoren jaksamiseen ja olotilaan negatiivisella tavalla. Viimeisimmän kouluterveyskyselyn (THL 2019, 2) mukaan nuorten kokemukset yksinäisyydestä eivät ole muuttuneet viimeisen kahden vuoden aikana. Kouluterveyskyselyn (THL 2017) mukaan lasten ja nuorten kokeman yksinäisyyden ehkäisy on haaste, ja siksi yksinäisyyden kokemusta vähentävä ja me-henkeä lisäävä hanke on merkittävä ja tärkeä erityisesti hankkeeseen osallistuville luokille, mutta myös kouluille, koska siten saadaan lisättyä tietoisuutta vuorovaikutus- ja tunnetaitojen vaikutuksesta yksinäisyyden kokemuksiin.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Kimpassa emme ole yksin -hankkeen kanssa, jonka tarkoituksena on vahvistaa yhteisöllisyyttä korostavaa me-henkeä ja ennaltaehkäistä koettua yksinäisyyttä koululaisten keskuudessa. Hanke pyrkii tarjoamaan kokonaisvaltaista tukea oppilaille, opettajille ja vanhemmille liittyen luokan yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja yksinäisyyden torjuntaan. (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018.)

Opinnäytetyössä keskityttiin hankkeen järjestämiin Kimpassa-tunteihin ja tarkoituksena oli selvittää yhden luokan oppilaiden, sekä heidän opettajansa kokemusta luokan yhteishengestä ja Kimpassa-tunneista. Tavoitteena oli selvittää haastatteluiden avulla, millainen yhteishenki luokassa on ja tuoda esiin hankkeeseen osallistuvan luokan kokemuksia ja kehittämisehdotuksia Kimpassa-tunneista.

Opinnäytetyön käsitteistö määriteltiin Kimpassa emme ole yksin -hankkeen tavoitteiden kautta. Alussa avaamme Kimpassa emme ole yksin- hanketta ja sen toimintaa. Keskeisinä käsitteinä ovat yhteisöllisyys, ryhmä ja sosiaaliset taidot. Opinnäytetyön keskeiseksi termiksi nousi yhteishenki, jota käsitellään kolmannen luvun alla. Käsitteiden jälkeen kerrotaan opinnäytetyön toteutuksesta ja avataan tutkimustuloksia. Opinnäytetyön lopussa pohditaan eettisyyttä sekä luotettavuutta ja käydään läpi johtopäätökset.

2 KIMPASSA EMME OLE YKSIN-HANKE

2.1 Hankkeen tarkoitus ja tavoitteet

Kimpassa emme ole yksin -hanke on sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) rahoittama kehittämishanke, joka toteutetaan Stormin alakoulun, Varilan alakoulun, Sylvään yläkoulun, SASKY koulutuskuntayhtymän sekä urheiluseura Valepan kanssa yhteistyössä Sastamalan seudun mielenterveysseuran hallinnoimana. Hankkeen tarkoituksena on edistää oppilaiden keskinäistä tasavertaisuutta ja tarjota työvälineitä hyvän yhteishengen luomiseen. (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018.)

Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä yksinäisyyden kokemusta kouluympäristössä, lisätä luokan me-henkeä sekä vahvistaa luokan yhteisöllisyyttä ja yhteistoimijuustaitoja. Hankkeella pyritään lisäämään kouluhenkilökunnan sekä oppilaiden vanhempien yhteisöllisyys- ja mielenterveystaitoja. Hankkeella pyritään myös edistämään varhaisen puutumisen mallia. Hankkeen tavoitteena on luoda toimintamalli, joka on ymmärrettävä ja riittävän yksinkertainen, jotta sitä olisi mahdollista levittää muualle. (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018.)

2.2 Toiminnan sisältö ja toteutus

Kimpassa emme ole yksin -hanke tarjoaa tukea luokille, oppilaille, koulun henkilökunnalle, sekä oppilaiden vanhemmille. Hankkeeseen mukaan valituille luokille työntekijät pitävät Kimpassa-tunteja noin neljän viikon välein. Hanke tukee luokkien ryhmäyttämisen prosessia rohkaisemalla oppilaita sekä tarjoamalla mahdollisuuden harjoitella yhteistoiminnan kannalta keskeisiä taitoja, kuten esimerkiksi vuorovaikutustaitoja. (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018.)

Hanke ottaa huomioon myös oppilaiden vanhemmat, joille tarjotaan nuorten mielenterveyteen liittyvää koulutusta, jonka aikana vanhemmille tarjoutuu mahdollisuus tutustua muihin vanhempiin. Vanhemmille vertaistuen saaminen ja antaminen on keskeisessä roolissa. Hanketyöntekijät järjestävät myös vanhemmille infotilaisuuksia, joissa aiheena voi

olla esimerkiksi koulukiusaaminen. Vanhemmat voivat saada myös yksilöllistä tukea lapsen haasteisiin liittyen, ja tukea tarjotaan matalalla kynnyksellä. (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018.)

Hanke tukee koulujen henkilökuntaa tarjoamalla opetukseen tukea ja työvälineitä, joiden avulla ryhmäytyminen otettaisiin paremmin huomioon jokapäiväisessä opetuksessa, sekä mahdollisuuden konsultoida hanketyöntekijöitä esimerkiksi ryhmädynamiikkaan liittyvissä haasteissa. Hanke tarjoaa Nuoren mielen ensiapu (NMEA) -kurseja koulujen henkilökunnalle. (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018.)

Hanke on aloittanut toimintansa vuonna 2018. Ensimmäisen vuoden aikana se on keskittynyt ensisijaisesti luokkien me-hengen parantamiseen Kimpassa-tuntien kautta. Hankkeen jatkuessa on tarkoitus keskittyä enemmän yksinäisyyteen liittyviin haasteisiin, jotka vaikuttavat nuoren elämään merkittävästi. Yksinäisyyden ennaltaehkäisy on keskeisessä roolissa. Kesällä 2019 ilmestyneen hanketiedotteen mukaan on tarkoitus järjestää intensiivisempää ryhmäytystä tulevana syyslukukautena, jonka vuoksi Kimpassa-tuntien määrää suunnitellaan lisättävän huomattavasti.

2.3 Kimpassa-tunnit

Kimpassa-tunneilla keskustellaan erilaisista aiheista, kuten yksinäisyydestä ja erilaisuuden hyväksymisestä, jonka jälkeen aiheisiin syvennyttään erilaisten harjoitusten kautta. Oppilaille tarjotaan ryhmätyöskentelyn lisäksi myös yksilötason työskentelyä, jos siihen on tarvetta. (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018.)

Kimpassa-tunnit alkavat yleensä lyhyellä teoriaosuudella päivän käsiteltävästä aiheesta, jonka tarkoituksena on saada oppilaat pohtimaan aihetta ja mahdollisesti keskustelemaan siitä. Teoriaosuuden jälkeen hanketyöntekijät ovat suunnitelleet erilaista toimintaa liittyen senhetkiseen aiheeseen, kuten esimerkiksi rooleihin ryhmissä tai vuorovaikutustaitoihin. Työskentelymenetelmänä voi olla niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyä. Kimpassa-tunneilla tehdään paljon harjoitteita, joissa käytetään positiivisen palautteen antoa yhtenä keskeisenä työvälineenä.

Keskeisenä tekijänä on tarjota jokaiselle oppilaalle samanlainen mahdollisuus osallistua sekä tarjota oppilaille jokaisen huomioonottava ympäristö, jossa saa olla aidosti oma itsensä. Tunneilla käsiteltävien vaikeidenkin asioiden luonteen vuoksi on tärkeää purkaa tuntien loppuksi ajatuksia aiheesta, esimerkiksi keskustelemalla yhdessä ja tarjoamalla mahdollisuutta ilmaista, jos jokin asia vielä mietityttää.

3 YHTEISÖLLISYYS

3.1 Yhteisöllisyys ilmiönä

Yhteisöllisyys on laaja ilmiö ja käsitettä on vaikea tarkasti määritellä. Yhteisöllisyyttä voidaan havaita kaikkialla ihmisten arjessa ja kohtaamisissa, mutta nykypäivänä yhteisöllisyyttä löytyy myös yhä enemmän internetistä. (Saastamoinen 2009, 33–34.) Yhteisöllisyydessä ihminen välittää toisista ja tuntee olevansa hyväksytty. Yhteisöllisyys edellyttää ryhmältä avoimuutta, luottamusta, vuorovaikutusta ja osallistumista sekä yhteisiä tavoitteita ja yhteisiä mielenkiinnon kohteita. (Salovaara & Honkonen 2011, 42.)

Yhteisöllisyyden käsitteeseen liittyy vahvasti myös yhteisö. Yhteisöksi voidaan luokitella hyvin laajasti monia keskenään vuorovaikutuksessa olevia ihmisiä, joilla on yhteisiä tavoitteita ja mielenkiinnon kohteita. Yhteisöllä tarkoitetaan usein ryhmää, jonka jäsenillä on jotakin yhteistä. Yhteisölle tuovat turvaa yhteiset normit ja selkeä erottautuminen muista. Yhteisön omaa sekä muiden yhteisöjen yhteisöllisyyttä edistävät keskinäiset kontaktit ja yhteys toisiin. Yhteisöllisyys ylläpitää ja saa voimaa solidaarisuudesta ja me-hengestä ja yksi yhteisöllisyyden muoto on esimerkiksi ihmisten auttaminen. (Pessi & Seppänen 2011, 292–295.) Saastamoisen mukaan yhteisö -käsite voidaan ymmärtää monella eri tavalla ja sen vuoksi käsitteen määrittäminen on lähes mahdotonta. Käsitteet yhteisö ja yhteisöllisyys ymmärretään usein positiivisina asioina, koska niihin liittyy vahvasti ajatus yhteistyöstä, yhdessä olosta ja muiden välittämisestä. (Saastamoinen 2009, 35–36.)

Yhteisöllisyys on positiivinen ja hyvinvointia tuottava asia yhteisölle itselleen, mutta joissakin tapauksissa se saattaa muuttua ongelmalliseksi yhteiskunnan näkökulmasta katsottuna. Yhteisöllisyydessä on vahvasti havaittavissa inklusiota ja eksklusiota, jolloin tietyt ihmiset ovat yhteisön sisäpuolella ja jotkut suljetaan sen ulkopuolelle. (Pessi ja Seppänen 2011, 297; Saastamoinen 2009, 42.) Pessi ja Seppänen (2011, 296 – 297) nostavat esiin yhteisön ja yhteiskunnan välillä ilmenevät ristiriitaiset ajatukset yhteisöllisyydestä ja mainitsevat esimerkkinä terroristijärjestöt. Yksittäinen yhteisö saattaa toimia keskenään yhteisöllisesti, mutta se ei aina edistä laajemman yhteisön, kuten yhteiskunnan yhteisöllisyyttä tai hyvinvointia.

Yhteisön jäsenenä oleminen on asia, jota harvoin joutuu ajattelemaan, ennen kuin onkin jossain muualla, kuin omassa tutussa yhteisössään (Kopakkala 2008, 30). Koulu on elämässä yksi tärkeimpiä yhteisöjä ja koulussa yhteisö voi tarkoittaa esimerkiksi luokkaa tai vaikka koko koulua (Salovaara ym. 2011, 41). Oma yhteisö on niin vahva osa yksilön minuutta, että sitä harvemmin tulee ajatelleeksi, kuinka tärkeää jokaisen on saada omanlainen yhteisönsä. Ensimmäisestä yhteisöstä, eli perheestä saadut mallit siirtyvät usein mukana uusiin ryhmiin ja mukana kulkevat asiat määrittävät hyvin paljon sitä, miten ihminen toimii ryhmässä. Tietysti ihminen muuttuu ja kasvaa elämänsä eri ryhmässä ja yhteisöissä, mutta perhe luo perustan niille. (Kaukkila ym. 2007, 14; Kopakkala 2008, 30.)

3.2 Yhteisöllisyys luokassa

Yhteisöllisyys edistää turvallisuutta koko koulussa, koululuokissa sekä turvallisuuden tunnetta yksittäisissä oppilaissa. Yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunne koulussa on tärkeää jokaiselle oppilaalle ja nuoren kasvua sekä kehitystä edistävät kohtaamiset muiden ihmisten kanssa. Koulussa nuori on osana sekä suurta kouluyhteisöä, johon kuuluu koulun kaikki työntekijät ja oppilaat, että omaa luokkaansa, johon kuuluu luokan oppilaat sekä opettaja. Yhteisöllisyys luokassa edistää nuoren minuuden kehitystä, mutta yhteisöllisyyttä ei kuitenkaan voida pitää itsestänselvyytenä ja sitä on kehitettävä ja ylläpidettävä jatkuvasti. Yhteisöllisyydessä oppilaat jakavat yhteisiä arvoja ja normeja sekä toimivat yhteisten tavoitteiden mukaan. Yhteenkuuluvuuden tunne on tärkeä osa yhteisöllisyyden kehittämistä. (Salovaara & Honkonen 2011, 41–42.) Yhteisöllisyyttä edistää ryhmän jäsenten yhtenäiset tavoitteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan kaikkien koulun yhteisten toimintatapojen tukevan ennalta määritellyjä tavoitteita. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 26.)

Opettajan rooli ryhmädynamiikalle on merkityksellinen. Opettaja vaikuttaa ryhmän ryhmädynamiikkaan ja yhteisöllisyyteen tahtomattaankin. Opettaja on luokassa auktoriteettiasemassa, ja jokaisella opettajalla on ajatus siitä mikä on hyväksyttyä ja mikä epäsopivaa käytöstä, ja näiden ajatusten pohjalta määrittyvät tietyt rajat, jotka hän luokalleen asettaa ja joiden mukaan ryhmä toimii. Toiminnalle asetetut raamit vaikuttavat siis väistämättä siihen, millainen yhteisöllisyys luokkaan muodostuu. (Repo-Kaarento 2007, 84.) Opettajalla on mahdollisuus nähdä luokka osana laajempaa kokonaisuutta, ja opettajan tehtävänä onkin vahvistaa luokan sisäistä yhteisöllisyyttä ja yhteishenkeä. Opettajan on

kuitenkin myös tärkeä huolehtia siitä, että oppilaat kokevat olevansa tärkeä osa sekä omaa ryhmää että koko kouluyhteisöä. (Salovaara & Honkonen 2011, 52.)

Yhteisöllisyys koulussa on jännitteinen, mutta kuitenkin positiivinen ilmiö, erityisesti jos se edistää työrauhaa ja yhteisymmärrystä. Oppilaiden välinen yhteisöllisyys voi näyttäytyä ongelmana, jos sitä ilmenee muualla kuin koulun valmiiksi asettamissa ryhmissä. Yhteisöllisyyden vastapainona on koulujärjestelmän yksilöllinen ajattelu oppilaiden suoritusten arvioinnissa. (Paju 2011, 39–40.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) on määritelty oppiaineiden tavoitteita vuosiluokittain ja useassa aineessa yhtenä tavoitteena mainitaan yhteisöllisyyden lisääminen erilaisten harjoitusten avulla tai tarjoamalla kokemuksia osallistumisesta ja yhdessä tekemisestä, jotka lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta ja samalla yhteisöllisyys kasvaa.

3.3 Yhteishenki

Tässä opinnäytetyössä yhteishengellä tarkoitetaan kykyä ja halua toimia yhdessä kohti yhteisiä tavoitteita. Yhteishenki on havaittavissa ryhmien yleisessä ilmapiirissä. Hyvän yhteishengen omaavassa ryhmässä jokainen voi olla oma itsensä ja haluaa aidosti olla osana ryhmää. Yhteishengessä korostuu yksilöiden toiminta oman ryhmän hyväksi. Jokaisen ryhmän jäsenen mielipide on tärkeä, ja eriävistäkin näkökulmista huolimatta ryhmä pystyy muodostamaan yhteisen mielipiteen. Oman paikan ja roolin löytäminen on helpompaa mitä parempi yhteishenki ryhmässä vallitsee.

Yhteishenkeen vaikuttavat sekä ryhmän sisällä tapahtuvat jatkuvat muutokset että ulkoapäin tulevat tekijät, kuten ryhmäyttäminen ja yhdessä tekeminen. Ryhmien sisällä muodostuu usein pienempiä ryhmiä, mutta hyvällä ja säännöllisellä ryhmäyttämällä näiden pienempien ryhmien mahdollinen negatiivinen vaikutus yhteishenkeen on vähäinen. Hyvä yhteishenki edistää opiskelumotivaatiota sekä yleistä viihtyvyyttä koulumaailmassa ja vähentää yksinäisyyden kokemusta. Kirjassa *Koulua on käytävä* (2011, 40) Petri Paju toteaa hyvän yhteishengen olevan kaikkien yhteinen vastuu.

4 RYHMÄ

4.1 Ryhmä kouluympäristössä

Tämän opinnäytetyön kannalta on keskeistä ymmärtää, mitä työssä tarkoitetaan sanalla ryhmä. Koululuokka ryhmänä on erityinen, sillä sen kokoonpano pysyy samana pitkän aikaa ja sillä on merkittävä vaikutus ryhmänjäsenen, tässä tapauksessa luokan oppilaiden, elämään. Ryhmästä puhuttaessa tulee tietää myös ryhmäytymisen merkitys ryhmän toiminnan kannalta.

Ihmisen ensimmäinen ryhmä muodostuu jo lapsena, jolloin perhe muodostaa tiiviin ja tutun ryhmän, eli yhteisön. Perheen tulisikin olla turvallinen ryhmä, jossa saamme olla juuri sellaisia kuin olemme, jolloin ryhmän turvallisuus vahvistaa itsetuntoa ja saamme aidosti välittää muista yhteisön jäsenistä (Aalto 2000, 17). Myös koulussa olevan luokkar ryhmän tulisi olla turvallinen, erityisesti silloin kun kyseessä on uusi luokka uusien ihmisten kanssa. Salovaaran ja Honkosen (2011, 24) mielestä ryhmässä ei voi alkaa tapahtumaan mitään ilman turvallisuutta tai turvallisuuden tunnetta.

Koulumaailmassa valtaosa opetuksesta ja koulun perusasioista tapahtuu ryhmissä (Haapaniemi & Raina 2014, 111). Koulu ei ole kuitenkaan pelkkää yleissivistystä varten, vaan perusopetuslain (628/1998) mukaan opetuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ”tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja”. Ihmissuhteet ja erilaisissa ryhmissä toimiminen on tärkeä osa yhteiskunnan jäsenenä olemista.

Ihminen kasvaa muiden ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa, joten erilaiset ihmisjoukot, ryhmät ja yhteisöt ovat tärkeä ja merkittävä osa elämää. Ryhmällä, joukolla ja yhteisöllä on eroja, vaikka yhteisö sanaa käytetään usein liian kevyin perustein (Kopakkala 2008, 37). Monta yksilöä muodostavat joukon. Joukko yksilöitä ei kuitenkaan muodosta ryhmää, ellei kaikilla ole suurin piirtein sama tavoite, kuten esimerkiksi koululuokalla, mutta jäsenten välillä tulee myös olla jonkin asteista vuorovaikutusta ja tietoa muista ryhmään kuuluvista (Kopakkala 2008, 36). Luokan oppilaiden keskinäinen luottamus edesauttaa

ryhmän kykyä toimia yhteisiä tavoitteita kohti. Ryhmä, joka toimii hyvin ja on turvallinen, tarjoaa myös tukea ryhmän jäsenille haastavissakin tilanteissa. (Salovaara & Honkonen 2011, 44.)

Ryhmän muotoutumiselle on aina olemassa tietyt vaiheet, mutta jokaisen ryhmän matka on erilainen, eikä ryhmän muotoutuminen ole jatkuvaa etenemistä, vaan välillä ryhmä voi myös esimerkiksi palata taaksepäin kehityksessään (Kopakkala 2008, 59). Ryhmä muotoutuu jatkuvasti, eikä missään vaiheessa pysy täysin samanlaisena (Jaques & Salmon 2008, 38). Ryhmän tunnuspiirteenä on se, että ryhmä muodostuu, on olemassa oman aikansa ja jossain vaiheessa hajoaa (Kaukkila ym. 2007, 24), joten luokkaryhmä ei tee tässä asiassa poikkeusta.

4.2 Ryhmäytyminen

Ryhmä toimii hyvin ja tehokkaasti, jos se on kunnolla ryhmäytynyt, koska silloin ryhmäläiset voivat keskittyä ryhmän alkuperäiseen tavoitteeseen. Esimerkiksi hyvin ryhmäytynyt luokka muodostaa nuorten elämässä yhden turvallisen ryhmän, ja lapsuudessa muodostuneet turvalliset ryhmät luovat vakaan pohjan tunneällyn kehittymistä varten, sekä myös nuoren vuorovaikutustaidot saavat tarvitsemaansa kokemusta (Aalto 2000, 24).

Salovaaran ja Honkosen (2011,24) mukaan tarvitaan oppilaiden ryhmäytymistä ja tutustumista toisiinsa, että voidaan puhua turvallisesta ryhmästä. Kun luokan oppilaista muodostuu tiivis ryhmä, luokasta tulee turvallinen ja tarkoituksenmukainen. Ryhmäytyminen ja turvallisuuden muodostuminen voi viedä aikaa ja lukuvuoden alussa on hyvä panostaa ryhmän jäsenten väliseen tutustumiseen ja ryhmäytymiseen erityisesti uuden luokan muotoutumisen vaiheessa. (Salovaara ym. 2011, 24 - 25)

Ryhmäytyminen on koko ryhmän keston ajan jatkuva prosessi, jonka keskiössä on ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus. Ryhmäytymiselle tärkeää on ryhmäläisten keskinäinen luottamus ja se, että aidosti tuntee muut ryhmän jäsenet, joten käytännössä kaikki alkaa tutustumisesta. Ryhmänohjaajalla on merkittävä rooli ryhmän yhteenkuuluvuuden edistämisessä ja luotettavan sekä ymmärtävän ympäristön luomisessa, joten esimerkiksi ryhmille vedettävät ryhmäytymisharjoitukset on hyvä miettiä tarkkaan aina pitäen mielessä kyseisen ryhmän tilanteen. (Ryhmäyttämisoapas MAST 2018, 4.)

Opinnäytetyön aiheen kannalta on tärkeä miettiä, kuinka merkittävät vaikutukset onnistuneella ryhmäytymisellä on koulussa ja eritoten kun on kyseessä nuorista koostuva luokkaryhmä. Jos luokkaryhmästä puuttuu yhtenäisyyden tunne tai ei voida puhua hyvästä luokkahengestä, on todennäköistä, että joku saattaa jäädä ryhmän ulkopuolelle ja kokea yksinäisyyttä. Ryhmän sisällä voi muodostua helpommin pieniä ryhmiä ja erilaisia haasteita, jos ryhmällä ei ole juuri ollenkaan yhteishenkeä tai yhteenkuuluvuuden tunnetta (Jaques & Salmon 2008, 28). Kimpassa emme ole yksin- hankkeen yhtenä tavoitteena on vähentää yksinäisyyttä koulumaailmassa, ja onnistunut ryhmäytyminen on merkittävä väline yksinäisyyden kokemusta vastaan. Hyvän ryhmähengen luominen on tärkeää ryhmälle ja sen lähtökohtana on ryhmäläisten välinen luottamus (Ryhmyttämisosas 2018, 4).

Koulumaailmassa korostetaan yksilön suoriutumista, kuitenkin rinnalla tulisi muistaa myös yhteisöllisyyden voiman ja arvojen selkeä ja aiempaa korostetumpi mukaanotto. Käytännössä tämä tarkoittaa hyvää ja innostunutta luokkahenkeä. (Ryhmyttämisosas 2018, 4.)

Ryhmänohjaajan ja koulussa opettajan tulee olla tasapuolinen ja arvostava jokaista ryhmäläistä kohtaan, sekä edistää omalla toiminnallaan ryhmän kehitystä. Tukeminen ja kannustaminen kuuluvat keskeisesti ohjaajan rooliin, mutta myös muut ryhmäläiset voivat tukea toisiaan. (Ryhmyttämisosas 2018, 4.) Kun ohjaaja saa luotua turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin onnistuneen ryhmyttämisen avulla esimerkiksi luokkaan, se ennaltaehkäisee monia koulumaailman perushaasteita, kuten kiusaamista ja syrjäytymistä (Aalto 2000, 24).

5 SOSIAALISET TAIDOT

5.1 Sosiaaliset taidot luokassa

Sosiaaliset taidot kehittyvät koko ihmisen elinkaaren ajan. Erityisesti lapsuudessa ja nuoruudessa taidot kehittyvät huimaa vauhtia. Reijo Kauppilan (2005, 125) mukaan sosiaaliset taidot voidaan määritellä käyttäytymiseksi, jonka avulla vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa onnistuu ja jonka tavoitteena on saada enemmän positiivisia kuin negatiivisia kokemuksia kanssakäymisestä muiden kanssa. Onnistunut vuorovaikutus muiden kanssa tarvitsee hyvät viestintätaidot, mutta viestintätaitoja ei voi sellaisenaan kuitenkaan ymmärtää sosiaalisiksi taidoiksi (Kauppila 2005, 25). Kauppilan (2005, 127) mukaan sosiaalisiin taitoihin kuuluvat esimerkiksi kuuntelu- ja keskustelutaidot, ryhmään liittymisen sekä siinä toimimisen taidot ja yhteistyötaidot.

Nuoret tarvitsevat hyviä ja onnistuneita ihmissuhteita, mutta niiden muodostamiseksi tarvitsee toistuvasti harjoitella erilaisia asioita, kuten sosiaalisia -ja emotionaalisia taitoja. Koulussa tehdään nykyään paljon tehtäviä yhdessä muiden kanssa ja erilaiset yhteistoitinnalliset ja yhteisölliset menetelmät tarjoavatkin nuorille mahdollisuuden harjoittaa tarvittavia ja oleellisia emotionaalisia- ja sosiaalisia taitoja. Tavallisen opiskelun ohessa nuoret harjoittelevat ja oppivat esimerkiksi olemaan luonteva osa luokkaansa. (Leskisenoja & Sandberg 2019, 57.)

Sosiaalisilla taidoilla on selkeä yhteys nuorten itsetuntoon ja itseluottamukseen ja esimerkiksi sosiaalisissa tilanteissa kyseisten taitojen vähyys voi aiheuttaa ongelmia tai jopa pahimmillaan syrjäytymistä. Sosiaalisia taitoja tulee harjoittaa, vaikka taitojen oppimiseen voi kulua pitkiäkin aikoja. (Kauppila 2005 129- 134.) Nuoren oman kodin rinnalla koulu on se paikka, jossa vietetään suuri osa ajasta, ja se toimii samalla kehitysympäristönä positiivisille taidoille ja kyvyille, jotka edesauttavat tasapainoisessa ja kokonaisvaltaisessa kehittämisessä (Leskisenoja & Sandberg 2019, 13).

Mikko Kampman toteaa, että kyky olla muiden kanssa on tärkeää niin kotona kuin koulussakin, koska sitä tarvitaan niin oman elämän hallintaan, kuin perusasioiden hoitamiseen. Sosiaalisia taitoja tarvitaan läpi elämän monenlaisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi

ystävystymisessä tai oman paikan löytämisessä osana ryhmää. Aina voi oppia lisää omasta kyvystä olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Kampman 2010, 199.)

Kauppilan (2000, 126) mukaan koulun ja opettajien yhtenä haasteena on sosiaalisten taitojen opettaminen, koska ihminen ei voi oppia automaattisesti sosiaalisia taitoja, vaan niitä tulee jonkin elämässä mukana olevan ryhmän opettaa, kuten esimerkiksi koulun. Kuten jo aiemmin on viitattu, myös perusopetuslaissa (628/1998) määritetään, että koulun opetuksen yhtenä tavoitteena on tarjota taitoja elämää varten, jonka voi ymmärtää niin yleissivistyksen, kuin sosiaalisten taitojenkin oppimiseksi. Kampmanin (2010, 199) mukaan vuorovaikutustaitojen tulisi aina kehittyä ikätasoon sovitetulla tavalla, ja jos taidot ovat jostain syystä jääneet heikolle tasolle, on riskinä lapsella esimerkiksi syrjäytyä tai jäädä yksinäiseksi.

Koululla on merkittävä rooli sosiaalisten taitojen harjoittelulla, koska nuoret ovat tiiviisti tekemisissä saman ikäisten kanssa omassa luokkaryhmässään. Kun ryhmä on päivittäin tekemisissä, antaa se mahdollisuuden harjoitella säännöllisesti vuorovaikutustaitoja (Kampman 2010, 200). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet -julkaisussa korostuu useassa kohdassa vuorovaikutuksen merkitys niin oppimisen kuin ajattelun taitojen näkökulmasta. Eri vuosiluokille on määritelty omat tehtävät ja erityisesti 7. -9.-luokkalaisten kohdalla mainitaan, että ”harjoitellaan sosiaalisia taitoja, sekä tuetaan tunnetaitojen kehittämistä” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 283).

Koulujen valmiiksi tiukan opetussuunnitelman rinnalle olisi Eliisa Leskisenojan ja Erja Sandbergin mukaan myös hyvä saada mahdutettua aikaa tunne- ja yhteistyötaitojen oppimiselle. Jos koulumaailmassa vallitsee muut hyväksyvä ja ymmärtävä ilmapiiri, vaikuttaa se positiivisesti muihin myönteisiin asioihin, kuten esimerkiksi koulutyytyväisyyteen, opiskelumotivaation ja parempiin oppimistuloksiin. (Leskisenoja & Sandberg 2019, 16.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 79, 21) puhutaan yhteistyön merkityksestä nuorten hyvinvointia edistävien toimijoiden kanssa sekä oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittämisestä, joka on myös Kimpassa-hankkeen yhtenä tavoitteena (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018). Sosiaalisia taitoja pyritään vahvistamaan Kimpassa-tunneilla pääasiassa erilaisten harjoitteiden kautta. Kuten aiemmin on mainittu, Kimpassa-tunneilla käydään läpi usein myös tunnin alussa hieman teoriaa, jolla perustel-

laan käsiteltäviä aiheita. Luokan yhteishenkeä ajatellen on ensiarvoisen tärkeää, että oppilaat tulevat keskenään toimeen. Kimpassa-tunneilla harjoittelun kohteena ovat esimerkiksi vuorovaikutustaidot, jotka kuuluvat yhdeksi keskeiseksi osaksi sosiaalisia taitoja.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää mikä on yhden luokan oppilaiden, sekä heidän opettajansa kokemus luokan yhteishengestä ja Kimpassa-tunneista. Tavoitteena on selvittää haastatteluiden avulla, millainen yhteishenki luokassa on ja tuoda esiin hankkeeseen osallistuvan luokan kokemuksia ja kehittämisehdotuksia Kimpassa-tunneista.

Tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Millainen yhteishenki luokassa on?
2. Millaisia kokemuksia oppilailla ja opettajalla on Kimpassa-tunneista?
3. Miten oppilaat ja opettaja kehittäisivät Kimpassa-tunteja?

6.2 Tutkimusote

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivinen tutkimus tapahtuu haastattelijan ja haastateltavan yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2009, 23). Yhtenä keskeisenä terminä opinnäytetyössä on yhteishenki, joka on pohjimmiltaan subjektiivinen kokemus ja Hirsjärven ym. (2009, 23) mukaan kvalitatiiviselle tutkimukselle keskeistä on tutkia asioiden merkityksiä. Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavat vastailivat omin sanoin, jolloin heidän näkemyksensä saatiin esiin heidän omilla sanoillaan, eikä valmiita vastausvaihtoehtoja ollut.

Haastattelutapana oli ryhmähaastattelu oppilaille, jossa haastateltavat vastasivat kysymyksiin omin sanoin ja vastauksista heräsi keskustelua, jolloin opinnäytetyön aineistosta on saatu monipuolinen ja laaja. Ryhmähaastattelulla voidaan selvittää haastateltavien yhteinen näkemys tietystä asiasta, ja ryhmähaastattelumenetelmä sopii Hirsjärven ym. (2009, 61) mukaan myös sosiaalisen ympäristön tutkimiseen. Ryhmähaastatteluissa jokaiselle tarjottiin mahdollisuutta vastata kysymyksiin ja kertoa oma mielipiteensä, ja joissain tilanteissa samaa teemaa käsiteltiin erilaisten kysymysten avulla, mikä mahdollisesti

helpotti vastaamista. Haastattelun yhtenä mahdollisuutena on toistaa kysymys tai tarvittaessa selventää sitä, jotta vastaaminen onnistuisi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Toisena haastattelutapana oli opettajan yksilöhaastattelu, jossa käytettiin samoja teemoja, kuin ryhmähaastattelussa. Opinnäytetyössä haastateltiin opettajaa, jotta hänen näkemyksensä saatiin nostettua esiin, koska opettajalla on keskeinen rooli luokkansa toiminnan ja yhteishengen kannalta (Salovaara ym. 2011, 51).

Hirsjärven ja Hurmeen (2009, 132) mukaan erityisesti nuoria haastateltaessa on hyvä korostaa mielipiteiden merkitystä, koska jokainen mielipide on tärkeä osa tutkimusta. Haastattelijan tulee olla aidosti kiinnostunut haastateltavista ja nuorten olisi hyvä kokea olevansa enemmän haastattelijan apuna, kuin pelkästään haastateltavana (Hirsjärvi & Hurme 2009, 132).

6.3 Aineiston keruu

Ennen aineiston keräämistä tutkimuslupaa haettiin koulun rehtorilta, jonka jälkeen luokan oppilaiden huoltajille lähetettiin Wilma-verkkopalvelun kautta viesti opinnäytetyöhön liittyen (Liite 1). Jokainen luokan oppilas osallistui haastatteluihin, koska kenenkään huoltaja ei ollut kieltänyt lastaan osallistumasta eikä kukaan oppilas kieltäytynyt haastatteluista kysyttäessä. Tutkimuslupaa hakiessa oli tärkeää muistaa, että opinnäytetyön haastatteluihin osallistuneet olivat pääasiassa alaikäisiä, joten suostumus täytyi kysyä opettajalta, oppilailta sekä oppilaiden huoltajilta.

Opinnäytetyön haastattelut toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla, jolloin haastatteluissa nousi esiin tietty teema, eikä valmiita vastausvaihtoehtoja ollut (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47). Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena oli yksi luokka, sekä heidän opettajansa. Puolistrukturoidun teemahaastattelun tarkoituksena on esittää haastateltavalle paljon erilaisia kysymyksiä, joiden taustalla ovat tutkimuksen kannalta keskeiset teemat. Teemahaastattelulle tyypilliseen tapaan haastatteluissa huomioitiin oppilaiden tulkinnat ja asioiden merkitykset heidän näkökulmastaan. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48.)

Opinnäytetyössä toteutettiin viisi ryhmähaastattelua, joihin jokaiseen pyrittiin muodostamaan noin viiden oppilaan ryhmät. Tavoitteena oli haastatella koko luokkaryhmää. Opettajalle järjestettiin yksilöhaastattelu 23.4.2019. Oppilaiden haastattelupäivänä 10.5.2019,

jokainen luokan oppilas oli paikalla ja osallistui haastatteluun. Ryhmähaastatteluiden pituudet vaihtelivat kymmenen ja kahdenkymmenen minuutin välillä, ja opettajan haastattelu kesti noin puoli tuntia. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin analyysiä varten, jonka jälkeen nauhoitukset tuhottiin.

Haastatteluja suunniteltaessa otettiin huomioon haastateltavien ikätaso ja pyrittiin luomaan luontevaan keskusteluun painottuvat haastattelutilanteet. Ikätaso huomioitiin muuttamalla kysymyksen muotoilua tarvittaessa, kuitenkin säilyttämällä alkuperäisen kysymyksen pohjimmainen tarkoitus. Haastattelun runkona toimivat tutkimuskysymykset, jonka ympärille kehitettiin useita teemaan liittyviä kysymyksiä. Kysymysten järjestys ja muoto muuttuivat hieman eri ryhmien kohdalla, mutta kysymysten perusajatus pysyi samana. Opettajan haastattelu oli suunniteltu samalla rungolla, mutta opettajan laajojen vastausten vuoksi jokaista suunniteltua kysymystä ei tarvinnut kysyä erikseen.

6.4 Aineiston analyysi

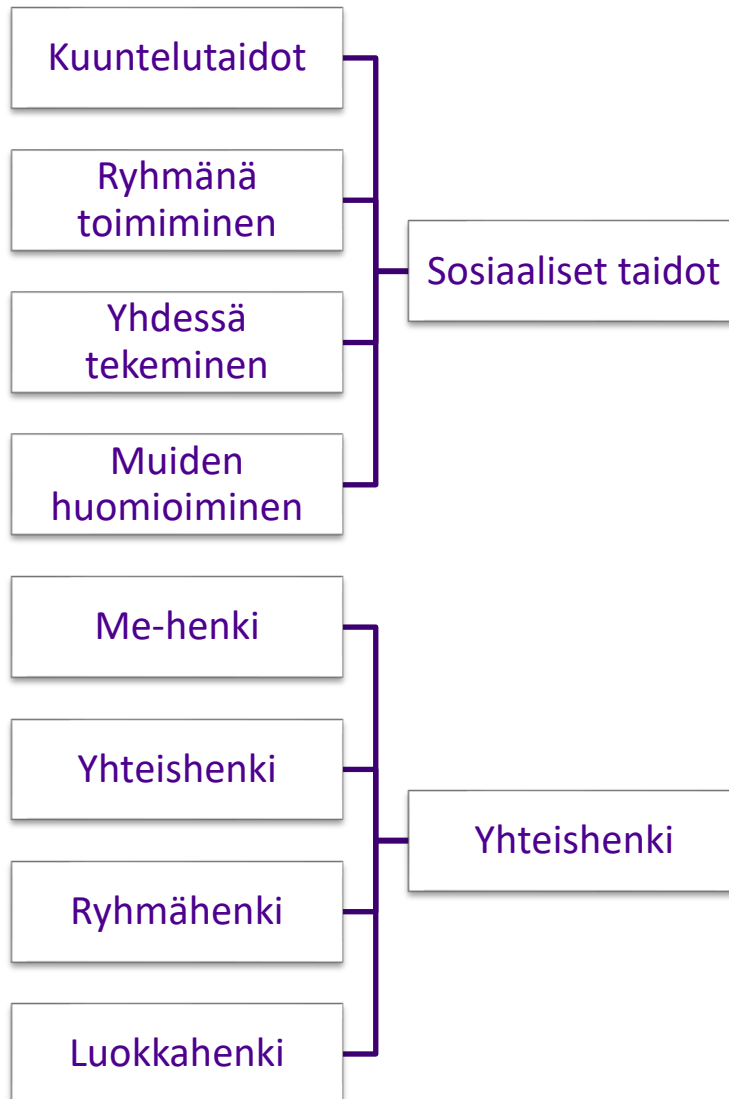
Haastatteluilla kerätty aineisto analysoitiin siten, että haastateltavat eivät olleet tunnistettavissa. Ennen haastatteluja on Kimpassa-tuntia ja oppilaiden toimintaa havainnoitu kerran, jotta haastattelutilanteesta saatiin luonteva, sillä havainnoinnin jälkeen haastattelija ei ollut täysin tuntematon. Kuitenkin vain haastattelumateriaalia käytettiin analyysivaiheessa, ja havainnointi toimi ainoastaan tämän tukena. Haastattelutuloksia analysoitiin aineistolähtöisesti.

Jokainen haastattelu nauhoitettiin ja haastattelut litteroitiin kokonaisuudessaan kahden viikon sisällä varsinaisesta haastattelutilanteesta. Litterointi ei ollut sanatarkkaa, koska vastauksista jätettiin pois paljon oppilaiden käyttämiä täytesanoja, kuten ”tota” ja ”niinku”, mutta litterointia tehdessä pidettiin huoli siitä, ettei vastausten varsinainen sisältö muuttunut, vaikka sanoja jätettiin pois. Litteroinnin jälkeen nauhoitteet tuhottiin tutkimuskäytänteiden mukaisesti.

Litteroitu aineisto luettiin useaan kertaan läpi, jolloin haastatteluista saatiin selkeä kokonaiskuva. Vastauksista saatiin hahmoteltua kokonaisuuksia, jotka käsittelivät kaikki jollain tasolla samaa aihetta keskenään. Seuraavaksi aineisto teemoiteltiin tutkimuskysymyksistä nousevien teemojen mukaan. Aineistoa luokiteltiin tutkimuskysymysten perusteella, jolloin eri aiheisiin liittyvät vastaukset jaoteltiin omiin kokonaisuuksiinsa. Tuomi

& Sarajärvi (2018, 93) kutsuvat tällaista menetelmää aineiston ryhmittelyksi. Aineistosta toistuvasti nousseista teemoista haettiin yhteneväisyyksiä, jolloin vertaamalla aineistoa ja teoriaa saatiin nostettua esiin opinnäytetyön keskeisiä teemoja, kuten yhteishenki ja sosiaaliset taidot.

Kuvio 1. Aineistosta esiin tulleiden aiheiden teemoittelu

7 LUOKAN YHTEISHENKI JA KIMPASSA-TUNNIT

7.1 Luokan yhteishenki

Yhtenä opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena oli selvittää, millainen yhteishenki luokassa on. Kimpassa emme ole yksin -hankkeen (2018) yhtenä isona tavoitteena on vahvistaa luokan me-henkeä. Haastateltavat kokivat me-hengen tarkoittavan samaa kuin yhteis- ja ryhmähenki, eikä eroa haastateltavien mielestä niiden välille löytynyt, joten opinnäytetyötä tehdessä on päätetty käyttää me-hengen termin sijaan yhteishenkeä.

”emmätiiä onko se eri asia, mutta mun mielestä se on tai kuulostaa ainakin aikalailla samalta asialta kun yhteishenki.”

Haastatteluissa nousi esiin yksittäisiä asioita, jotka vaikuttavat luokan yhteishenkeen. Ilmeni, että haastateltavat kokivat omien luokkalaistensa olevan perusluonteeltaan sosiaalisia, ja että Kimpassa-tunneilla harjoitellaan niitä sosiaalisia taitoja, jotka koetaan tärkeiksi. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että luokkakavereihin tutustuminen on ollut helpompaa Kimpassa-tuntien myötä. Ryhmän jäsenten tuntemisella koettiin olevan suuri vaikutus, koska siten ryhmä koetaan turvalliseksi ja se lisää yhteishenkeä. Oppilaat kokevat tuntevansa toisensa paremmin ja uskaltavat olla aidosti omia itsejään luokassa. Monessa tilanteessa nousi esiin näkemyksiä, joiden mukaan yläkoulun alkaessa luokalla oli jo valmiiksi muodostuneita ryhmiä, joiden merkitys on kuitenkin lukukauden edetessä vähentynyt ja luokka on alkanut toimimaan enemmän yhdessä. Haastateltavat kokivat oman luokkansa olevan sellainen ryhmä, jossa jokaisen on hyvä olla.

”semmoset porukat on ehkä hajautunu, että me pystytään toimimaan toistemme kanssa tosi hyvin.”

”ehkä sitten on tutustunut eri tavalla kun mitä muuten ois tutustunu luokkakavereihin.”

Oppilaat kertoivat ottavansa nykyään muita enemmän huomioon ja asioita tehdään enemmän yhdessä. Haastateltavien mukaan heidän luokkassaan kaikki tulevat toimeen keskenään, eikä ketään syrjitä tai kiusata. Haastateltavia pyydettiin kuvailemaan luokkaansa ja

jokainen ryhmä kertoi luokastaan paljon positiivisia asioita. Kukaan ei nostanut esiin negatiivisia asioita. Haastatteluryhmissä kysymyksiin annettua ensimmäistä vastausta usein jatkettiin jokaisen haastateltavan omalla näkemyksellä ja lopuksi viimeinen kysymykseen vastaava kertoi olevansa pääosin samaa mieltä muiden kanssa. Haastateltavat ajattelivat ensisijaisesti ryhmän kannalta vastatessaan kysymyksiin ja samalla toivat esiin myös sellaisia henkilökohtaisia näkemyksiä, jotka liitettiin osaksi suurempaa kokonaisuutta, eli luokan yhteistä ajatusta. Haastateltavat kokivat arvotut haastatteluryhmät niin turvallisiksi, että pystyivät kertomaan omia näkemyksiään ilman pelkoa muiden mahdollisesti eriävistä mielipiteistä. Ryhmät muodostivat yhteisen näkemyksen kokoamalla vastauksista sellaisen, joka sopi jokaiselle.

”Mulle tulee ehkä mieleen, että pystytään toimimaan tiiminä, että ei oo semmosta yksilöjuttua.”

Haastateltavilla oli eriäviä näkemyksiä siihen, onko luokan yhteishenki Kimpassa-hankkeen aikana muuttunut vai ei. Osa haastateltavista kertoi, että Kimpassa-tunnit ovat parantaneet luokan yhteishenkeä, mutta he jäivät myös pohtimaan, olisiko yhteishenki parantunut myös ilman Kimpassa-tunteja. Koulumaailmassa työskentely muiden kanssa jonkin muun kuin perinteisten kouluasioiden parissa tarvitsee hieman erilaisia sosiaalisia taitoja ja tarjoaa hyviä mahdollisuuksia harjoitella muuttuvia sosiaalisia tilanteita turvallisesti. Esiin nousi myös näkemyksiä, joiden mukaan Kimpassa-tunneilla ei ollut minikäänlaista vaikutusta luokan yhteishenkeen. Haastateltavien oli joissain tilanteissa vaikeaa hahmottaa, millä tavalla Kimpassa-tunnit ovat vaikuttaneet luokan yhteishenkeen. Jos tunnit koettiin turhina tai yhdentekevinä, tuntemuksen syytä ei osattu kuvailla tarkemmin. Kokonaisuudessaan haastateltavat kokevat Kimpassa-tuntien vaikuttaneen positiivisesti tai ei millään tavalla heidän luokkaansa.

”Jos ois sellanen jakso että ei olis näitä Kimpassa-tunteja silloin alussa niin kyllä se ois varmaan muuttanu aika paljonkin.”

”No ne on aika tylsiä ja sitten aika turhia.”

”Ei siitä ainakaan haittaa oo ollu (yhteishenkeen).”

7.2 Oppilaiden ja opettajan kokemuksia Kimpassa-tunneista

Haastateltavilta kysyttiin, mitä he kokevat Kimpassa-tuntien olevan, ja miten he niitä kuvailisivat. Haastateltavat ajattelivat Kimpassa-tuntien olevan yhteishengen lisäämistä ja yhdessä tekemistä. Kimpassa-tunneista nostettiin esiin uusien asioiden, kuten sosiaalisten taitojen oppiminen. Kimpassa-tuntien koettiin ehkäisevän yksinäisyyttä ja vähentävän kiusaamista, koska asioita käsitellään avoimesti ja yhdessä. Oppilaat eivät kokeneet Kimpassa-tunteja tavanomaisiksi oppitunneiksi, vaan Kimpassa-tunneille oli lähes aina kiva mennä. Haastatteluissa ilmeni myös, että jonkun muun kuin opettajan pitämänä Kimpassa-tunnit koettiin mielenkiintoisina. Kimpassa-tunneille ei ollut mielekästä mennä, jos ne tulivat jonkun kivan oppiaineen, kuten liikunnan päälle tai jos Kimpassa-tunneilla käsiteltävää aihetta ei koettu kiinnostavaksi. Aineistosta nousi esiin myös käsiteltävien aiheiden ajankohtaisuus ja sen vaikutus tuntien mielekkyyteen. Tunneille oli mukava mennä, jos siellä käsiteltiin ajankohtaisia ja mielenkiintoisia aiheita.

”Kun ois just joku kiva tunti ja sitten pitää mennä kuuntelemaan jotain, että miten kuunnellaan muita, niin se on vähän silleen, että mieluummin olis siellä normaalilla tunnilla.”

”Kenelläkään ei ollut mitään sitä vastaan, päinvastoin ja se on ollut ihan hyvä kokeilu kyllä.”

Kimpassa-tunteja kuvailtiin hyvin vaihtelevasti, joidenkin mielestä tunnit olivat tylsiä ja toisten mielestä kivoja. Tunneilla tehdyt ryhmätyöt olivat pääasiassa oppilaiden mielestä hyviä ja opettavaisia. Osa Kimpassa-tunneilla tehdyistä harjoitteista jakoi kuitenkin mielipiteitä erityisesti siitä näkökulmasta, edistääkö kyseinen harjoite luokan yhteishenkeä vai ei. Haastateltavat kokivat, että Kimpassa-tuntien myötä jokainen pääsee paremmin ääneen ja ryhmänä on hyvä ja helppo olla. Kimpassa-tunneille on suurimman osan mielestä helppo mennä, eikä kenenkään tarvitse pelätä, että jäisi yksin tai tulisi kiusatuksi. Haastatteluissa nousi esiin, että Kimpassa-tunnit koetaan luontevaksi jatkumoksi lukukauden alussa olleelle ryhmäytymispäivälle, ja tunneilla olleet aiheet ovat olleet keskeisiä ja tärkeitä. Esiin nousi myös Kimpassa-tuntien ohjaajien ja oppilaiden kohtaamisen merkitys. Ohjaajien toiminnalla on suuri vaikutus siihen, miltä tuntuu mennä Kimpassa-tunneille ja kuinka luontevaa eri aiheiden käsitteleminen on.

”Se (Kimpassa-tunnit) vois ehkä ehkästä toisaalta vähän kiusaamista ja syrjimistä, että jos jollain luokalla on sitä niin sit se siihen ainakin varmaan auttaa.”

”jaetaan ryhmiin ja sitten ne kilpailee ja tälleen, niin sitten mä en ihan tiä parantaaks se ryhmähenkee että kilpaillaan.”

”mulla on lupa olla sellanen kun mä oon.”

Kimpassa-tunteja varten ohjaajat ovat usein jakaneet oppilaat ryhmiin jo etukäteen, jotta työskentely on tiivistä ja onnistuu pienryhmissä. Ryhmiin jakaminen herätti paljon mielipiteitä, mutta tapa koettiin pääsääntöisesti toimivaksi. Haastateltavat kertoivat, että välillä voisi kuitenkin valita työskentelyryhmät itse. Oppilaat kokivat tuntevansa muut luokkalaiset niin hyvin, ettei työskentelyn kannalta ryhmillä ole merkitystä.

”Kun on päätetty, niin sit on ainakin tai sit ei ainakaan niinkun tai tulee, saa jotain aikaiseks. Joskus vois kyllä olla silleen, että saa ite päättää”

7.3 Kimpassa-tuntien kehittäminen

Haastattelujen perusteella Kimpassa-tuntien aikaväliin (n. kerran kuukaudessa) ollaan tyytyväisiä, mutta aineistosta ilmeni myös, että Kimpassa-tunteja voisi olla jatkossa hieman harvemmin. Ennalta määritetyt ryhmät ovat hyvä käytäntö, mutta haastateltavat kokivat, että välillä työskentelyryhmien itsenäinen valinta olisi parempi vaihtoehto, koska ryhmiin jakautuminen vie paljon aikaa tuntien alusta.

”On se silleen ihan hyvä määrä, tai en mä ainakaan haluais että niitä on enempää.”

”Siinä alussa on aika paljon yleensä välillä säätöä niistä ryhmistä.”

Kimpassa-tunneilla toistetaan tiettyjä aiheita useaan kertaan ja aineistosta ilmenee, että asioiden jatkuva kertaaminen aiheuttaa sen, että kuunteleminen ja keskittyminen tunneilla saattaa olla haasteellista. Luokalle on pidetty Kimpassa-tunteja yhden lukukauden ajan ja tunneilla on käyty läpi erilaisia teemoja teorialähtöisesti ja välillä myös harjoitusten kautta. Haastateltavat toivovat, että jatkossa olisi hyvä harjoitella opittuja asioita yhä enemmän käytännössä, koska se edistää oppimista.

”Me ollaan käyty nyt ne perusasiat suurin piirtein läpi niin vois sit olla jotain niitten harjottamista ja käyttöä niinkun tilanteissa.”

Haastateltavat eivät osanneet kertoa, millaisia teemoja Kimpassa-tunneilla pitäisi käydä tulevaisuudessa läpi, mutta olivat tyytyväisiä toistaiseksi käsiteltyihin aihealueisiin. Kimpassa-tunneilla tehtyihin harjoitteisiin oltiin tyytyväisiä, mutta haastateltavat kertoivat, että tulevaisuudessa olisi hyvä olla enemmän isona ryhmänä harjoitusten tekemistä, sillä sen koetaan parantavan luokan yhteisöllisyyttä ja taitoja toimia ryhmänä. Myös toiminnallisuutta ja ryhmätöitä toivotaan enemmän. Teorian läpikäymistä pidetään tärkeänä osana Kimpassa-tunteja, mutta aineistosta käy ilmi, että aiheiden oppiminen on helpompaa käytännön harjoitusten kautta kuin ainoastaan teorian kuuntelemisen avulla. Tunneilla on tehty yksilötehtäviä, joiden tarkoitus ja idea on jäänyt oppilaille osittain tai kokonaan epäselväksi. Haastateltavat pohtivat välillä, miten jokin tietty harjoite edistää yhteishenkeä, ryhmätöitä tai sosiaalisia taitoja. Tulevaisuudessa tehtävien tekemiselle toivotaan tarkempia perusteluja, erityisesti silloin kun työskennellään itsenäisesti. Pääosin haastateltavat ovat olleet tyytyväisiä Kimpassa-tunteihin ja hankkeeseen sen alusta asti.

”Ne vois olla just sitten enemmän jotain yhdessä tekemistä.”

”Meillä on ollu kerran semmonen, että mitä ottaisit autiomaahan mukaan, niin se ei liity mun mielestä siihen mitenkään, koska se oli niinkun yksilöllistä, että kuka ottaisi mitäkin mukaan niin se ei liity myöskään siihen yhteishenkeen mitenkään.”

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyö pyrittiin toteuttamaan anonymisti siten, ettei haastateltavia voitaisi tunnistaa. Kimpassa emme ole yksin -hankkeen sivuilla mainitaan yhteistyökoulut, jolloin mahdollinen tutkimuksen kohteena ollut luokka voi olla tunnistettavissa. Yksilötasolla kuitenkin ketään ei voi tunnistaa, koska oppilaiden nimet eivät missään vaiheessa tulleet ilmi ja aineistoa käsiteltiin isona kokonaisuutena ja yhdistettyinä ajatuksina. Opettajan kohdalla tunnistettavuuden mahdollisuus on huomattavasti suurempi, joten opettajan haastattelun tulokset on yhdistetty oppilaiden vastauksiin, jolla saadaan minimoitua tunnistettavuuden mahdollisuutta.

Jo opinnäytetyön alkuvaiheessa oli selvää, ettei tutkimuksen kannalta ole keskeistä tietää haastateltavien nimiä tai vastaavia tunnistetietoja, ja asiasta keskusteltiin Kimpassa-hankkeen työntekijöiden kanssa. Opinnäytetyössä selviää hanketyöntekijöiden nimet, saatekirjeessä, mutta haastateltavien nimiä ei mainita missään vaiheessa. Arja Kuulan (2011, 201) mukaan lähtökohtaisesti tunnistettavuuden estämisellä pyritään vähentämään ja poistamaan mahdollisia negatiivisia seurauksia, joita tunnistaminen tutkimuksessa voisi aiheuttaa.

Opinnäytetyöhön osallistuneen koulun rehtori lähetti oppilaiden vanhemmille Wilma-viestintäsovelluksen kautta saatekirjeen (Liite 1), jolla varmistettiin tiedon liikkuminen oppilaiden huoltajille, jotka voivat halutessaan kieltää lastaan osallistumasta tutkimukseen. Tutkimuksen kohteena olleet oppilaat muodostavat lain mukaan erityisryhmän, joka tarkoitti käytännössä sitä, että oppilailla itsellään ei ollut täysivaltaista itsemääräämisoikeutta ja tutkimukseen osallistuessa oli lupa kysyttävä lasten huoltajilta tai muulta lailliselta edustajalta (Kuula 2011,147).

Oppilaita myös muistutettiin ennen haastatteluja, sekä niiden aikana osallistumisen olevan vapaaehtoista, eikä kukaan oppilas kieltäytynyt haastattelusta. Kaikki haastateltavat eivät halunneet vastata jokaiseen kysymykseen. Tällaisessa tilanteessa haastateltavan toivetta kunnioitettiin ja haastattelua jatkettiin seuraavalla kysymyksellä. Kuulan (2011, 108) mukaan vapaaehtoisuuteen kuuluu myös mahdollisuus olla vastaamatta esitettyyn

kysymykseen esimerkiksi haastattelutilanteessa, mikä korostaa myös haastateltavien itsemääräämisoikeutta. Vapaaehtoinen osallistuminen ja selkeä tiedonjakaminen lisää tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

Haastatteluihin osallistunutta luokkaa sekä heidän huoltajiaan tiedotettiin hyvissä ajoin tutkimuksesta ja sen tekijöistä. Saatekirjeessä olleet yhteystiedot on annettu kirjallisesti, joka on Kuulan (2011, 104) mielestä keskeisin osa tiedonantoa. Saatekirjeeseen kirjattiin tutkimuksen kannalta muitakin keskeisiä asioita kuten tavoitteet, aineistonkeruun tapa, aineiston käyttötarkoitus ja sen oikeanmukainen käsittely sekä hävittäminen. Saatekirjeen tarkoituksena oli kertoa huoltajille sellainen määrä tietoa, että jokaisella tutkimukseen osallistuvalla ja heidän huoltajallaan olisi täysi ymmärrys tutkimuksesta. Kuulan (2011, 104) mukaan tutkimukseen osallistujien tulisi pystyä muodostamaan saadun tiedon perusteella mihin tarkoitukseen ja miksi tutkimusaineisto kerättiin, miten sitä käsitellään ja säilytetään ja kenellä on pääsy aineistoon.

Ennen haastatteluja pohdimme oppilaiden välisiä suhteita ja niiden vaikutusta haastattelutilanteeseen. Tavoitteena oli haastatella luokan oppilaita sellaisissa pienryhmissä, joissa jokaisella on mahdollisuus päästä ääneen ja tuoda esiin mielipiteensä. Ennen haastatteluja oppilaat haettiin aineenopettajan luokasta ja opettajaa pyydettiin kokoamaan täysin sattumanvarainen ryhmä oppilaita. Tavoitteena oli, ettei valmiita kaveriporukoita tulisi haastatteluun. Opettaja osoitti ryhmät satunnaisesti. Oppilaille kerrottiin, että jokainen pääsee osallistumaan haastatteluun. Lisäksi painotettiin, että haastatteluryhmän kokoonpanolla ei ole vaikutusta kysyttäviin kysymyksiin tai tutkittavaan aiheeseen. Pääosin ryhmien koaminen onnistui toivotulla tavalla, sillä haastattelutilanteet olivat sujuvia ja jokainen haastateltava vastasi esitettyihin kysymyksiin.

Haastattelut nauhoitettiin puhelimella ja haastattelutilannetta ennen tallennuslaite testattiin siten, että haastattelija istui yksitellen jokaisen haastateltavan paikalle ja puhui eri äänenvoimakkuuksilla, jolloin puhelin, jolla haastattelut tallennettiin, osattiin laittaa oikeaan kohtaan hyvän äänenlaadun takaamiseksi. Hirsjärven (2009,184) ym. mukaan tutkimuksen laatua voi parantaa sillä, että huolehtii tallennuslaitteiden toiminnasta esimerkiksi varmistamalla, että tallennuslaitteessa riittää virtaa haastatteluiden välissä.

Haastatteluiden edetessä haastattelija muokkasi hieman haastattelurungon kysymyksiä, koska huomasi erilaisten kysymysten toimivan paremmin. Hirsjärven (2009, 184) ym.

mukaan yksi tutkimuksen laatua lisäävä tapa on pitää haastattelupäiväkirjaa tai vastaavaa, johon voi kirjata kysymyksiä, joihin haastateltavat eivät osanneet välttämättä niin hyvin vastata. Haastattelupäiväkirjan ja kysymyksiin vastaamisesta heränneiden ajatusten kirjoittaminen muistiin mahdollistaa kysymysten uudelleen muotoilun, kuitenkin kadottamatta kysymysten perimmäistä aihetta.

Litteroinnin eli puhtaaksikirjoittamisen teki pääasiassa toinen tutkimuksen tehneistä opiskelijoista. Haastatteluissa oli kohtia, joissa puhe oli epäselvää tai hiljaista, jonka vuoksi molemmat opiskelijat kuuntelivat useampaan kertaan tällaiset kohdat ja näiltä osin litterointi tapahtui yhdessä. Litteroinnin jälkeen nauhoitteet poistettiin, joten jäljelle jäivät puhtaaksi kirjoitetut tekstit haastatteluista. Tekstit säilytettiin siten, etteivät ulkopuoliset voineet päästä niitä näkemään.

Opinnäytetyön luotettavuutta pohtiessa on hyvä ottaa huomioon puolueettomuus. Tutkijalla on keskeinen rooli siinä, minkälainen ilmapiiri on haastatteluissa ja mistä näkökulmasta aineistoa analysoidaan. Puolueettomuutta edistää kyky kuunnella aidosti haastateltavien mielipiteitä tuomatta esiin omia taustalla olevia näkemyksiään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160). Jokaisen haastattelun aikana haastateltaville kerrottiin vastausten anonymiteetistä, mikä lisää varmuutta siitä, etteivät vastaukset olleet sellaisia, joiden oletettiin miellyttävän tai olevan tarpeellisia. Aineistosta saatiin sisällöltään monipuolinen tarjoamalla mahdollisuus puhua suoraan ja rehellisesti ilman tunnistamisen mahdollisuutta.

Opinnäytetyön tulee olla johdonmukainen aineiston käsittelyssä ja analyysissä, koska esimerkiksi samalla tavalla litteroidut haastattelut lisäävät tutkimuksen kokonaisuuden luotettavuutta. Mitä yksityiskohtaisemmin ja laadukkaammin tutkimuksen eri kohdat kerrotaan, sitä luotettavammaksi tutkimus muuttuu. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 185; Tuomi & Sarajärvi 2018, 164) Tämän vuoksi aineiston litterointi tehtiin mahdollisimman johdonmukaisesti ja sanatarkasti, ja litteroimatta jätetyt kohdat on kuvailtu ja perusteltu tarkasti.

Lähtökohtaisesti opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millainen on luokan me-henki ja miten se on muuttunut. Haastatteluiden alussa selvitettiin tietävätkö oppilaat mitä me-henki tarkoittaa, jolloin selvisi, että oppilaat kuvailivat me-hengen olevan yhteishenkeä, ryhmähenkeä sekä luokkahenkeä, jotka olivat heille paljon tutumpia aiheita. Tämän vuoksi, koimme tarpeelliseksi muuttaa alkuperäisiä tutkimuskysymyksiämme ja päätimme tutkia luokan yhteishenkeä ja oppilaiden ajatuksia siihen liittyen.

Tutkimuskysymysten muuttuminen kokonaan tai osittain on Kuulan (2011, 106) mukaan yleistä aineiston analyysin ja keräämisen vaiheessa. Me-hengen tutkimisessa olisi ollut myös haasteena se, että ilman aiemmin kerättyä aineistoa ei olisi ollut mahdollista tutkia, onko me-henki muuttunut vai ei.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhtenä opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli selvittää, millainen yhteishenki luokassa on. Haastateltavat ajattelevat luokan yhteishengen olevan hyvä, mutta kokonaisuuteen ilmaistiin vaikuttavan usean tekijän. Oman ryhmän jäsenten tuntemisella koettiin olevan positiivinen vaikutus ryhmän yhdessä toimimiseen ja pienien, ryhmän sisälle muodostuneiden ryhmien merkitys on vähentynyt. Luokassa pystytään luontevasti ajattelemaan myös ryhmän etua, kun ryhmäläiset tuntevat toisensa ja oppilaat viihtyvät ryhmässä ja yhdessä toimiminen koetaan helpoksi. Tämä vahvistaa ajatusta luokan hyvästä yhteishengestä. On myös koulun vastuulla tarjota nuorille sellainen ympäristö, jossa pystytään tuottamaan ja pitämään yllä hyvää ryhmähenkeä (Junttila 2016, 128).

Oppilaat kokevat yhteishengen parantuneen, koska taidot toimia yksilönä sekä ryhmänä vuorovaikutuksessa muiden kanssa ovat kehittyneet. Sosiaaliset taidot tai niiden puute ovat yksi keskeinen tekijä niin vallitsevan yhteishengen, kuin koulunkäynnin sujuvuudenkin kannalta. Muita tärkeitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi motivaatio koulutehtäviin ja käsitys omista taidoistaan, joita tarvitaan koulussa. (Nurmi ym. 2014, 101.) Hyvää yhteishenkeä ja sen kehittymistä edistää oppilaiden ajatus siitä, että muiden luokalla olevien koettiin olevan sosiaalisia. Sosiaalisuus voidaan käsittää seurallisuutena, joka ilmenee kiinnostuksena ja haluna tehdä tuttavuutta uusien ihmisten kanssa. Sosiaaliset ihmiset kokevat tutustumisen uusien ihmisten kanssa vaivattomaksi. (Keltinkangas-Järvinen 2010, 22–23.) Luokkaan kuuluvat sosiaaliset oppilaat lisäävät ajatusta paremmasta yhteishengestä omalla luontaisella toiminnallaan. Olemalla sosiaalinen ja hakeutumalla erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin, tarjoaa se enemmän mahdollisuuksia kasvattaa yksilön sosiaalisia taitoja pärjätä muuttuvissa tilanteissa (Keltinkangas-Järvinen 2010, 37).

Luokan hyvää yhteishenkeä kuvastaa kyky kuunnella muita ja taito antaa tilaa toisten mielipiteille ja ajatuksille. Haastateltavilla oli keskenään eriäviä mielipiteitä, mikä kertoo oppilaiden rohkeudesta tuoda omat ajatukset esiin. Haastateltavat luottivat muihin ryhmäläisiin ja siihen, että jokaisen omaa mielipidettä arvostetaan. Luokan oppilaat kokevat tekevänsä nykyään enemmän asioita yhdessä ja muut otetaan paremmin huomioon. Salovaaran ja Honkosen (2011, 42–43) mukaan yhteisöllisessä ryhmässä ajatellaan muita ja yhden oppilaan tarpeet eivät määritä koko ryhmän tarpeita. Yhteisöllisyys, toisten kun-

nioitus ja keskinäinen avoimuus lisäävät ryhmän turvallisuuden tunnetta. Kokonaisuudessaan tuloksista ilmenee useita tekijöitä, joilla ryhmä mainitsee olevan vaikutusta yhteishengen ja sen muodostumiseen. Johtopäätöksenä tulosten pohjalta voidaan todeta Kimpassa-tuntien vahvistaneen luokan yhteisöllisyyttä ja sitä kautta yhteishenkeä.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää oppilaiden ja opettajan kokemuksia Kimpassa-tunneista. Lähes jokainen haastateltava koki Kimpassa-tunnit hyvänä lisänä erityisesti yhteishengen kannalta. Kimpassa-tunneilla usein käytetty tapa jakaa oppilaat ennalta määrättyihin työskentelyryhmiin, on lisännyt oppilaiden kykyä työskennellä yhdessä erilaisten ihmisten kanssa erilaisissa tilanteissa. Oppilaat ymmärsivät ryhmiin jakamisen tarkoituksen, vaikka olisivatkin mieluummin työskennelleet tuttujen ryhmäläisten kanssa. Tällä hetkellä Kimpassa-tuntien määrä koetaan sopivaksi, eikä tarvetta tiheyden muuttamiseen ole.

Kimpassa-tunteja pitävät työntekijät tulevat koulun ulkopuolelta ja se koetaan hyväksi asiaksi, koska Kimpassa-tunteja ei koeta tavanomaisiksi oppitunneiksi ja ulkopuolisilta työntekijöiltä saadaan uutta ja erilaista näkemystä käsiteltäviin aiheisiin. Työntekijöiden tyylillä ja tavoilla pitää tunteja on vaikutusta Kimpassa-tuntien mielekkyyteen ja viihtyvyyteen. On hyvä tiedostaa, että jokainen kokee asiat omalla tavallaan ja se mikä toimii yhdelle, ei välttämättä toimi kaikille.

Kimpassa-tunneilla on käsitelty sellaisia tärkeäksi koettuja aiheita, jotka eivät nouse esiin päivittäisessä koulunkäynnissä, kuten esimerkiksi itsetuhoisuus ja syrjäytyminen. Kimpassa-hankkeeseen valitun luokan ajateltiin hyötyvän yhteishengen ja ryhmässä toimimisen kannalta keskeisten taitojen harjoittelemisesta.

Kimpassa-tunneille on saatu haastatteluista nousseiden näkemysten mukaan luotua sellainen hyväksyvä ja rento ilmapiiri, jossa jokaisen on hyvä olla. Joissain tilanteissa käytettyjen harjoitteiden tarkoitus on jäänyt epäselväksi ja tapaa, jolla aihetta on käsitelty, ei olla koettu toimivaksi. Esimerkiksi autiosaari-harjoituksen yhtenä osana oli miettiä yksilötasolla omia valintoja, jonka jälkeen harjoitus eteni ryhmän kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön ja sitä kautta yhteistyötaitojen harjoittamiseen. Oppilaille oli jäänyt mielikuva, että harjoitukset eivät olleet yksi isompi kokonaisuus, vaan monta pienempää. Tästä syystä selventäminen ja tehtyjen harjoitusten avaaminen on tärkeää.

Suurimmalta osin Kimpassa-tunnit koetaan kuitenkin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi osaksi koulun arkea. Kimpassa emme ole yksin -hankkeen keskeisinä tavoitteina on kannustaa ja tukea luokkaa vahvistamaan keskinäistä yhteisöllisyyttä ja vahvistaa luokan mehenkeä (Sastamalan seudun mielenterveysseura 2018). Haastateltavat kertoivat luokan me-hengen, yhteishengen sekä ryhmähengen parantuneen ja voidaan myös päätellä ryhmän yhteisöllisyyden kasvaneen. Tuloksia ja hankkeen tavoitteita verratessa, Kimpassa-tuntien toiminta on koettu hankkeen tavoitteiden mukaiseksi.

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli selvittää miten oppilaat ja opettaja kehittäisivät Kimpassa-tunteja. Oppilailta tulleet kehittämis ehdotukset keskittyivät konkreettisiin asioihin, kuten mahdollisuuden vaikuttaa työskentelyryhmiin ja käytännön harjoitusten lisäämiseen. Haastateltavat kokevat, että Kimpassa-tunneilla tulisi olla enemmän ryhmätyöskentelyä, jolla on selkeät ryhmän etua ajavat tavoitteet. Kimpassa-tuntien jatkuessa, on aiheiden ja menetelmien valinta tärkeää, koska aiemmin opittua teoriaa olisi tulosten mukaan mielekkäämpää päästä harjoittelemaan käytännössä, eikä vain toistaa samaa teoriaa, vaikka sekin koetaan tarpeelliseksi.

Käsiteltäviin aiheisiin tai tuntien toteuttamiseen eivät oppilaat löytäneet mitään kehitettävää, tai eivät osanneet pukea sanoiksi näkemyksiään. Aineistosta voidaan päätellä, että oppilailla ei välttämättä ole selkeää kuvaa Kimpassa-tuntien tavoitteesta tai tarkoituksesta, jonka vuoksi kehitysehdotusten esittäminen on haastavaa. Kimpassa-tunteihin ollaan pääosin tyytyväisiä, mutta myös kehitettävää löytyy. Kimpassa-tunnit alkoivat 2018 syksyllä, ja hankkeessa oleva ryhmä on pilottiluokkana mukana. Kaikki kehittämisideat ovat äärimmäisen tärkeitä hankkeen tulevaisuudelle.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää yhden luokan oppilaiden ja opettajan kokemusta luokan yhteishengestä ja Kimpassa –tunneista. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää haastatteluiden avulla, millainen yhteishenki luokassa on ja tuoda esiin hankkeeseen osallistuvan luokan kokemuksia ja kehittämissuhteita Kimpassa-tunneista. Mielestämme opinnäytetyön tavoite toteutui, erityisesti yhteishengen selvittämisen osalta. Haastateltavat toivat laajasti esiin ajatuksia ja kokemuksia Kimpassa-tunneista, mutta kehitysehdotusten esiintuominen oli haastavaa. Haastatteluiden jälkeen jäimme pohtimaan, kuinka selkeästi oppilaat ovat ymmärtäneet Kimpassa emme ole yksin -hankkeen tai Kimpassa-tuntien perimmäisen tarkoituksen. Haastateltavat osasivat hyvin lyhyesti kuvailla Kimpassa-tunteja ja niiden tavoitteita, mutta varmuutta siitä, mitkä tuntien tavoitteet todella olivat, ei haastateltavilla ollut.

Ajatus yhteistyöstä, Kimpassa emme ole yksin -hankkeen kanssa, lähti liikkeelle hankkeen työntekijöiden toiveesta. Lähdimme pohtimaan yhdessä hanketyöntekijöiden kanssa mahdollista opinnäytetyöaihetta, joka hyödyttäisi kaikkia osapuolia, ja päädyimme aiheeseen, joka kiinnosti meitä ja josta ajattelimme hankkeen hyötyvän. Koemme, että yhteistyö hanketyöntekijöiden kanssa on ollut meille hyödyllistä ja opettavaista. Alkuperäinen suunnitelma oli saada opinnäytetyö valmiiksi kevään 2019 alussa. Henkilökohtaisten syiden vuoksi jouduimme muuttamaan aikataulua melko paljon ja opinnäytetyön valmistuminen venyi. Olimme yhteydessä Kimpassa emme ole yksin -hankkeen työntekijöihin ja kerroimme uudesta aikataulusta. Jatkoimme työn tekemistä muuttuneen tilanteen mukaan.

Opinnäytetyön alkuperäisenä tavoitteena oli selvittää muutosta luokan me-hengessä. Aikataulutuksen kannalta ymmärsimme myöhäisessä vaiheessa, että emme voi tutkia muutosta me-hengessä ilman aiempaa vertailututkimusta tai haastattelua. Haastatteluista nousi esiin me-hengen määrittämisen vaikeus, joka myös lopulta ohjasi opinnäytetyössä käytettyä termistöä ja teoriaosuutta. Haastatteluissa ilmi tulleita asioita pystyttiin kuitenkin hyödyntämään onnistuneesti opinnäytetyön aiheen muuttamisen jälkeen.

Aineistonkeruun ja alustavan analyysin kirjoittamisen jälkeen huomasimme, että opettajan anonymiteetin suojaaminen oli haastavaa. Opettajan vastaukset olivat yksinään täysin eri näkökulmasta, kuin oppilaiden. Oppilaiden yksittäiset mielipiteet ja ajatukset olivat

helpompaa kirjoittaa siten, että vastaajaa ei tunnusteta. Tästä opimme, että on äärimmäisen tärkeää pohtia anonyymiteetin toteutumista huolellisesti etukäteen.

Haastatteluiden valmistelusta, suunnittelusta ja toteutuksesta opimme opinnäytetyötä tehdessä paljon. Haastatteluja valmistellessa on tärkeä ottaa huomioon haastateltavien ikätaso ja suhtautuminen tutkimuksen aiheeseen. Henkilökohtaisten syiden takia haastattelutilanteessa oli vain yksi haastattelija ja jäimme pohtimaan, olisivatko vastaukset olleet laajempia ja haastattelutilanne rennompi, jos haastattelijoina olisi ollut kaksi.

Ryhmähaastattelujen aikana oli havaittavissa selkeää yhteneväisyyttä kysymyksiin vastattaessa, joka herätti tutkijoissa pohdintaa, kuinka paljon haastatteluun valikoitunut ryhmä aiheuttaa sosiaalista painetta yksilölle kysymyksiin vastatessa ja uskaltaako jokainen tuoda esiin aidosti omia näkemyksiään. Jäimme pohtimaan, miten haastattelija pystyy luomaan sellaisen ilmapiirin ja tilan, jossa vastaaminen olisi aidosti yksilöllistä.

Mielestämme luontevana jatkotutkimusaiheena voisi selvittää, millaista yksinäisyyttä luokalla on, miten yksinäisyys koetaan ja miten se näkyy. Olisi myös mielekästä selvittää esimerkiksi yläkouluun siirtyessä oppilaiden kokemuksia omasta luokastaan ja toistaa kysely yläkoulun loppuvaiheessa, jolloin vertaaminen kahden aineiston välillä voisi tuoda esiin merkityksellisiä luokan yhteishenkeen vaikuttavia asioita.

LÄHTEET

Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Ryttylä: My Generation.

Haapaniemi, R. & Raina, L. 2014. Rakenna oppiva ryhmä: Pedagogisen viihtymisen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Jaques, D. & Salmon, G. 2008. Learning in groups: A handbook for face-to-face and online environments. 4th ed. repr. Abingdon: Routledge.

Junttila, N. 2016. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Teoksessa Saari, J. (toim) Yksinäisten Suomi. Helsinki: Gaudeamus

Kampman, M. 2010. YHTEISPELI-hankkeen kautta tukea sosioemotionaaliseen kehitykseen koulussa. Teoksessa Joronen, K., Koski, A. (toim) Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen kouluyhteisössä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy

Kaukkila, V., Lehtonen, E. & Raatikainen, M. 2007. Ryhmästä enemmän: Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-tuotanto.

Kauppila, R. A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot: Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Kopakkala, A. 2008. Porukka, jengi, tiimi: Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. 2. p. Helsinki: Edita.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, Käyttö ja Säilytys. 2. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Leskisenoja, E. & Sandberg, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi. Jyväskylä: PS-kustannus.

MAST-Ryhmäyttämisosas. 2018. Luettu 8.12.2018.

<https://ameo.fi/wp-content/uploads/2018/02/Ryhmayttamisopas.pdf>

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5., uud. p. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Paju, P. 2011. Koulua on käytävä: Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Luettu 31.8.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Luettu 4.9.2019.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pessi, A & Seppänen, M. 2011. Yhteisöllisyys. Teoksessa Saari, J. (toim) Hyvinvointi: Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Repo-Kaarento, S. 2007. Innostu ryhmästä: Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Saastamoinen, M. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Filander, K., Vanhalakka-Ruoho. (toim) Yhteisöllisyys liikkeessä. Helsinki: Kansanvalistusseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.

Salovaara, R. & Honkonen, T. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sastamalan seudun mielenterveysseura. 2008. Kimpassa. Luettu 7.12.2018.
<http://www.mielenterveysseurat.fi/sastamala/hankkeet-ryhma-ja-koulutukset/kimpassa/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskysely 2017. Luettu 10.1.2019.
https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk4/summary_perustulokset?alue_0=87869&mittarit_0=200138&mittarit_1=200089&mittarit_2=187203#

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskysely 2019. Luettu 10.11.2019.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Taina Kalliokoski. Lääke yksinäisyyteen. 15.5.2017. Sosiaali etiikka.fi. Luettu 9.12.2018
<https://blogs.helsinki.fi/socialethics/2017/05/15/laake-yksinaisyyteen/>

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Hei!

Olemme viimeisen vuoden sosionomiopiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä liittyen Kimpassa emme ole yksin -hankkeeseen. Tutkimuksessa pyrimme selvittämään miten oppilaat ovat kokeneet kimpassa-hankkeen ja mitä ajatuksia se on herättänyt.

Tutkimusta varten teemme ryhmähaastatteluja. Haastattelut toteutetaan nimettömästi ja ne ovat luottamuksellisia. Vastauksia käsitellään opinnäytetyössä siten, että vastaajaa ei voida tunnistaa.

Ryhmähaastattelut nauhoitetaan, jotta tutkimuksen analysointi onnistuu. Nauhoitukset ovat vain omaan käyttöömme ja hävitämme ne opinnäytetyön valmistuttua.

Ilmoitathan Wilman kautta rehtori (nimi poistettu), jos lapsesi ei saa osallistua ryhmähaastatteluun.

Jos herää kysymyksiä hankkeeseen tai opinnäytetyöhön liittyen, olethan yhteydessä hanketyöntekijöihin:

Elina Plihtari (puhelinnumero poistettu)

Miia Niemelä (puhelinnumero poistettu)

Ystävällisin terveisin,

Noora Hagman & Samu Jäminki

Liite 2. Oppilaiden haastattelun runko

Teemaan herätteleviä kysymyksiä

Mitä on yhteishenki?

Millaisia ajatuksia on Kimpassa-tunneista?

Mitä Kimpassa-tunneilla yleisesti tehdään?

Ajatuksia Kimpassa-tunneista

Mitä mieltä olet luokan yhteishengestä?

Onko tuntien teemat sopivia?

Mitä oppilaat ajattelevat Kimpassa-tunneista?

Miten oppilaat kokevat Kimpassa-tuntien merkityksen luokan yhteishenkeen?

Kehittäminen

Ajatuksia Kimpassa-tuntien määristä?

Minkälaisia teemoja toivoisit käsiteltävän Kimpassa-tunneilla?

Liite 3. Opettajan haastattelun runko

Teemaan herätteleviä kysymyksiä

Ajatuksia Kimpassa-tunneista

Kokemukset toiminnasta

Mitä mieltä olet luokan yhteishengestä?

Onko tuntien teemat sopivia?

Onko luokan yhteishenki muuttunut Kimpassa-tuntien aikana?

Kehittäminen

Ajatuksia Kimpassa-tuntien määristä?

Minkälaisia teemoja toivoisit käsiteltävän Kimpassa-tunneilla?